

blive opmuntret til eller tvunget til at specialisere sig, idet kædeforretningerne i egen interesse vil undlade at sprede sine ordrer på de enkelte dessiner over flere fabrikker (undtagen hvor konkurrence-tilbud skal fremskaffes). Specialiseringen vil omfatte specialisering såvel på en af de tre hovedtyper (herre-, dame- eller børnefodtøj), på bundingssystemer som på dessiner.

Jeg har tidligere foreslået, at man skulle studere det amerikanske kædeforretningssystem, men — det siger jeg uden bitterhed — de kompetente instanser har enten overset dette eller ikke været interesseret. Naturligvis: hvis man er af den formening, at næringslovens forbud mod mere end et udsalg i hver kommune vil eller bør stå til evig tid, så har det heller ingen interesse at undersøge, om ikke det er en af en lovbestemmelse afspærret udvikling af detailhandelen, der samtidig spærrer for den eneste let realisable vej til fodtøjets væsentlige billiggørelse på *fabrikkerne* som i detailhandelen. Men så tror jeg også man kan spare sig al videre ulejlighed i det hele taget. For fremstilling af forslag til reformer i danske fabrikkers teknik og organisation, der ikke passer til de af markedsforholdene bestemte virksomhedsstørrelser og specialiseringsgrader, vil stort set kun komme til at tjene til at støtte de grafiske fags beskæftigelse.

N. Lindberg.

Morris A. Copeland: A Study of Moneyflows in the United States. National Bureau of Economic Research 1952. 338 + appendix 241 sider. Pris: \$ 7.50.

Der har i mange år været et svælg mellem mikro- og makroanalysen. Mikroteorien beskæftiger sig fortrinsvis med den enkelte virksomheds og den enkelte husholdnings reaktioner, mens makroteorien retter interessen mod de totale indkomst- og udgiftstrømme, den samlede beskæftigelse, investeringerne etc. Forbindelse mellem disse to felter er der ganske vist i det

generelle ligningssystem, der imidlertid mere belyser en idé, mens det af velkendte grunde er uegnet til en detaljeret analyse. I de senere år er sektoranalysen, som vi allerede kender fra den internationale handels teori, kommet meget i forgrunden, og den er netop et forsøg på at bygge bro mellem mikro- og makroanalysen. Vi kender allerede Leontiefs input-output model, der i virkeligheden er en opspaltning af nationalproduktanalysen på enkelte sektorer. Det er en realanalyse, og selvom den hæmmes meget af forudsætningen om konstante tekniske koefficienter, vil den sikkert få stor betydning for undersøgelser af accelerationsvirkningen — især hvis man kan få nogen variation i de tekniske koefficienter med — samt på analysen af flaskehalse i produktionen.

Den foreliggende bog af Copeland, der bygger på 20 års arbejde, er også en stor landvinding for sektoranalysen. Her er det imidlertid en undersøgelse af betalingsstrømmene mellem forskellige sektorer i U.S.A. i perioden 1936—42. Aspektet er altså et andet end Leontiefs, og det adskiller sig også fra nationalproduktets. Mens nationalproduktet i 1942 i U.S.A. var 160 milliarder \$, kom betalingsstrømmene op på 530 milliarder \$, og heri er endda kun indbefattet den del af betalingerne eller *main money circuit*, der »... play a substantive part in effecting over-all economic adjustments« (p. 10). Afgrænsningen af *main money circuit*, der er et centralt begreb i analysen, foretages iøvrigt ikke med nogen skarp definition. I de enkelte tilfælde må det afgøres, om en betaling spiller en væsentlig rolle eller ej. Som eksempler på udeladelser nævnes: omveksling af egen bankkonto til kontanter, agenttransaktioner hvor agenten kun er mellemlid, og visse finansielle transaktioner, bl. a. tilbagebetaling af lån, der omgående fornyes. Forskellen mellem nationalproduktet og *main money circuit* er iøvrigt i det væsentlige mellemlidene i produktionen og de finansielle transaktioner (se grafiske fremstillinger p. 49); på den anden side er der visse tilregnede indkomstbeløb (forbrug af egen produktion

blive opmuntret til eller tvunget til at specialisere sig, idet kædeforretningerne i egen interesse vil undlade at sprede sine ordrer på de enkelte dessiner over flere fabrikker (undtagen hvor konkurrence-tilbud skal fremskaffes). Specialiseringen vil omfatte specialisering såvel på en af de tre hovedtyper (herre-, dame- eller børnefodtøj), på bundingssystemer som på dessiner.

Jeg har tidligere foreslået, at man skulle studere det amerikanske kædeforretningssystem, men — det siger jeg uden bitterhed — de kompetente instanser har enten overset dette eller ikke været interesseret. Naturligvis: hvis man er af den formening, at næringslovens forbud mod mere end et udsalg i hver kommune vil eller bør stå til evig tid, så har det heller ingen interesse at undersøge, om ikke det er en af en lovbestemmelse afspærret udvikling af detailhandelen, der samtidig spærrer for den eneste let realisable vej til fodtøjets væsentlige billiggørelse på *fabrikkerne* som i detailhandelen. Men så tror jeg også man kan spare sig al videre ulejlighed i det hele taget. For fremstilling af forslag til reformer i danske fabrikkers teknik og organisation, der ikke passer til de af markedsforholdene bestemte virksomhedsstørrelser og specialiseringsgrader, vil stort set kun komme til at tjene til at støtte de grafiske fags beskæftigelse.

N. Lindberg.

Morris A. Copeland: A Study of Moneyflows in the United States. National Bureau of Economic Research 1952. 338 + appendix 241 sider. Pris: \$ 7.50.

Der har i mange år været et svælg mellem mikro- og makroanalysen. Mikroteorien beskæftiger sig fortrinsvis med den enkelte virksomheds og den enkelte husholdnings reaktioner, mens makroteorien retter interessen mod de totale indkomst- og udgiftstrømme, den samlede beskæftigelse, investeringerne etc. Forbindelse mellem disse to felter er der ganske vist i det

generelle ligningssystem, der imidlertid mere belyser en idé, mens det af velkendte grunde er uegnet til en detaljeret analyse. I de senere år er sektoranalysen, som vi allerede kender fra den internationale handels teori, kommet meget i forgrunden, og den er netop et forsøg på at bygge bro mellem mikro- og makroanalysen. Vi kender allerede Leontiefs input-output model, der i virkeligheden er en opspaltning af nationalproduktanalysen på enkelte sektorer. Det er en realanalyse, og selvom den hæmmes meget af forudsætningen om konstante tekniske koefficienter, vil den sikkert få stor betydning for undersøgelser af accelerationsvirkningen — især hvis man kan få nogen variation i de tekniske koefficienter med — samt på analysen af flaskehalse i produktionen.

Den foreliggende bog af Copeland, der bygger på 20 års arbejde, er også en stor landvinding for sektoranalysen. Her er det imidlertid en undersøgelse af betalingsstrømmene mellem forskellige sektorer i U.S.A. i perioden 1936—42. Aspektet er altså et andet end Leontiefs, og det adskiller sig også fra nationalproduktets. Mens nationalproduktet i 1942 i U.S.A. var 160 milliarder \$, kom betalingsstrømmene op på 530 milliarder \$, og heri er endda kun indbefattet den del af betalingerne eller *main money circuit*, der »... play a substantive part in effecting over-all economic adjustments« (p. 10). Afgrænsningen af *main money circuit*, der er et centralt begreb i analysen, foretages iøvrigt ikke med nogen skarp definition. I de enkelte tilfælde må det afgøres, om en betaling spiller en væsentlig rolle eller ej. Som eksempler på udeladelser nævnes: omveksling af egen bankkonto til kontanter, agenttransaktioner hvor agenten kun er mellemlid, og visse finansielle transaktioner, bl. a. tilbagebetaling af lån, der omgående fornyes. Forskellen mellem nationalproduktet og *main money circuit* er iøvrigt i det væsentlige mellemlidene i produktionen og de finansielle transaktioner (se grafiske fremstillinger p. 49); på den anden side er der visse tilregnede indkomstbeløb (forbrug af egen produktion

m. v.), der ikke kommer med i *main money circuit*, men er med i nationalproduktet.

Copeland hævder selv (p. 61), at hovedforskellen mellem hans analyse og nationalproduktet ligger i, at han viser, *hvordan* systemet virker, mens nationalproduktet vise, *hvor godt* systemet virker. Denne påstand er næppe rigtig. Hvis nationalregnskabet fremstilles som en eensektor analyse (input af produktionsfaktorer og output af produktionsresultat), tilsløres givetvis forløbet, men hvis nationalproduktanalysen spaltes op på sektorer, får man også her et indblik i, *hvordan* systemet virker. Den afgørende forskel ligger vel i, at en analyse af betalingsstrømmene må lægge stor vægt på finansieringsspørgsmålet, mens dette ikke interesserer nationalproduktanalysen.

Tyngdepunktet i Copelands fremstilling ligger da også i opstilling af en række betalings- og kapitalbalancer for de forskellige sektorer. Betalingsbalancerne kalder han »statement of payments and balances«, mens det der svarer til kapitalbalancer kaldes »loanfund balances« (kap. 7 og 8). Betalingsbalancerne er naturligvis i overvejende grad konstrueret på betalings- og ikke transaktionsbasis og adskiller sig også på et andet punkt fra de betalingsbalancer vi kender fra udenrigshandelen, jfr. nedenfor.

Interessen samler sig her om 2 problemer.

Det første drejer sig om valg af sektorer. Fra den internationale handels teori kender man opdeling i geografiske sektorer, og tanken om betalingsbalancer mellem erhverv er også velkendt (fx. byerhverv og landbrug etc.). Copeland vælger at dele op på en anden led: 11 sektorer (kap. 3, se oversigten p. 45). Som eksempler kan nævnes: husholdninger, landbrug, industri-virksomheder, der er aktieselskaber, andre forretningsvirksomheder, unionsfinansierne, enkeltstats- og kommunefinansier, banker m. v., livsforsikringsselskaber, udlandet og visse mindre betydningsfulde sektorer.

Opdelingen i sektorer må rette sig efter 2 ofte modstridende hensyn, nemlig dels formålet med analysen, hvor det er vigtigt

at få sektorer, hvor enhederne i hver enkelt sektor handler ensartet — er homogene, dels den tilgængelige statistik. Det er ikke sikkert, at man vil blive stående ved Copelands sektorvalg. Man kan blot nævne opdeling af industrien i forsvars- og anden industri, kapitalgode- og konsumindustri etc., ligesom belysning af geografiske forskelligheder kan have stor interesse. Det må også nævnes, at husholdningerne bør spaltes op i forskellige indkomstklasser, erhvervsgrupper etc.

Efter valg af sektorer bliver det andet vigtige problem at få delt betalingsstrømmene op i transaktionstyper eller betalingsformål. Her vælges (kap. 4, 5 og 6) 14 forskellige, der igen deles i 8 såkaldte produktionstransaktioner d. v. s. transaktioner, der hjælper med til at organisere produktionen (bl. a. lønudbetalinger, brutto-rente- og dividendebetalinger, andre driftsherreindtægter, løbende forbrugsudgifter, husleje, afbetaling m. v.); dernæst 5 såkaldt sekundære betalingsstrømme, hvorunder forsikringspræmier, skatter, visse offentlige udgifter m. v. — disse betalinger betragtes som transfereringsbetalinger. Endelig kommer som nr. 14 finansielle betalinger. Denne sidste post indeholder optagelse og ydelse af lån.

Ved valg af transaktionstyper gælder samme overvejelser som ovenfor omtalt ved valg af sektorer, og ej heller her kan man vente, at Copelands inddeling vil blive den endelige. Alene opdelingen af husholdningernes udgifter på varige og ikke-varige forbrugsgoder er meget vigtig.

I kap. 7 opstilles herefter de nævnte betalingsbalancer, der viser hver sektors tilgang af betalingsmidler og anvendelse af betalingsmidler fordelt på de forskellige transaktionstyper. Det må bemærkes, at transaktioner mellem den enkelte sektors enheder indbyrdes er medregnet (dette gælder dog ikke banker m. v.), hvilket ikke er tilfældet med de betalingsbalancer vi kender mellem forskellige valutaområder (som et kuriosum kan nævnes, at når importen regnes cif i danske betalingsbalancer, er danske reders indtægter ved importsejls dog med og må derfor lægges til på ind-

tægtssiden). Kapitalbalancerne deles op i forskellige grupper efter, hvor likvide fordringerne eller gælden er. Kap. 8 giver en særlig redegørelse for disse »loanfund balances«.

I kap. 11—14 kommer en mere teoretisk præget del, der analyserer pengenes funktion, konjunkturbevægelser og banksektorens virkning på betalingsstrømmene.

Pengenes funktion er at være »account« eller »scorekeeper« i betalingsstrømmene. Det lyder noget indviklet, men betyder såvidt ses ikke andet end, at pengene som betalingsmidler muliggør strømmen af betalinger — en ren selvfølge. Et individs betalingsbalance må som andre betalingsbalancer pr. definition altid saldere, og penge er et af de midler, der udligner — heraf udtrykket »accountkeeper«. Når dette forhold overhovedet nævnes her, hænger det sammen med, at denne betragtningsmåde — den bogholderimæssige — ligger bag en tanke, der åbenbart ligger Copeland stærkt på sinde, nemlig at erstatte den sædvanlige hydrauliske illustration af betalingsstrømmene (betalingerne flyder som vand gennem rør og lejr sig af og til i beholdere) med en elektrisk analogi (betalingerne sker lynhurtigt som strøm i ledninger og batterierne illustrerer beholdningerne). En meget lang og tung fremstilling (p. 267 ff.) går til felts mod den hydrauliske analogi — som tilmed slås sammen med kvantitetsteorien — tilsyneladende uden at fremdrage andet end ligegyldige spidsfindigheder.

Penge har — foruden at være betalingsmidler — også en funktion som værdiopbevaringsmiddel. Man har her ofte sondret mellem »active« og »idle cash« og påpeget den særlige betydning af nære substitutter (værdipapirer) for »idle cash«. Copeland gør en del ud af (p. 217 f.) at påvise, at sondringen heror på den tidsperiode man betragter — en tankegang, der iøvrigt er velkendt fra Keynes' kasse-motiver (transaktions- og forsigtigheds-motivet). »Active cash« udjævner fluktuationer i ind- og udbetalinger på kort sigt, mens »idle cash« udjævner på længere sigt.

I kapitalet om konjunkturbevægelserne

nævnes centrale træk ved *main money circuit* (p. 232), der især går ud på, at den enkelte enhed har mere eller mindre frihed i sin disposition over penge og dermed sin indsats i betalingsstrømmene. Fremstillingen virker også her meget træg og unødigt kompliceret. Den fører frem til forskellige typer: man kan optræde som »bulls«, der »... dishoard to increase their spending«, »bears«, som »... stint and hoard«, og »sheep«, der omfatter alle andre (p. 259). Endelig nævnes banksystemet som en særlig kategori, der kan dæmpe eller opildne de andre tre. Tankegangen virker ikke særlig overraskende, men man bør alligevel lægge mærke til Copelands fremstilling på dette punkt. For det første prøver han på ingen måde at udregne faste koefficienter for sine forskellige sektorer; der bliver med andre ord ikke tale om nogen fast marginal udgiftstilbøjelighed — selv ikke hos »sheep«. De »konstante parametre«, som vi kender alt for godt fra mange matematiske fremstillinger, virker ikke tillokkende for den praktiske statistiker. Hans »sheep« fx. reagerer på den måde, at udbetalingerne går noget ned, men ikke så meget som indbetalingerne, når disse falder. Omvendt ved stigning. For det andet — og det er ligeså vigtigt — kan en gruppe snart optræde som »bulls«, snart som »bears« og snart som »sheep«. En fast, stabil reaktionsmåde kan man ikke være sikker på for den enkelte sektor i det korte løb — for slet ikke at tale om det længere.

De enkelte sektorers reaktioner for perioden 1936—42 er belyst ved diagrammer p. 262—65. Fra et økonomisk—politisk synspunkt må det afgørende være at finde frem til de aktive grupper i systemet og danne sig et indtryk af, hvorledes disse og de mere passive vil reagere på forskellige indgreb.

Et specielt kapitel er viet banksystemets indflydelse, mens man savner et om statsfinansernes. Hovedtesen er, at bankernes betydning i konjunktoren er asymmetrisk, fordi det er lettere at dæmpe iveren efter at investere og sætte foretagender igang ved råd og nægtelse af lån, end det er at finde egnede låntagere i en depression. Det

er lettere at neddæmpe »bulls«, der kommer af sig selv, end det er at gøre »bears« til »sheep« og »sheep« til »bulls«.

Hen mod slutningen må forfatteren åbenbart have følt et stærkt behov for at slå sig løs. Han har været dristig nok til at summere sin hypotese i en parafrase over det berømte afsnit i »Alice in Wonderland« om hvalrossen og tømmermanden, der bl. a. har følgende strofer:

»The time has come«, the Walrus said
 »To talk of many things:
 Of shoes and ships and sealing-wax
 Of cabbages — and kings —«

Copelands forsøg er dog ikke faldet helt så charmerende ud. Her er en prøve:

»The time has come«, the Walrus said,
 »To talk about inflation.
 If all the cash outside the banks
                                   is cash in circulation
 Do you suppose that moneyflows
                                   increase as cash increases«.

»I wonder«, said the Carpenter,
 »let's take this thing to pieces«.
 Versene fylder hele 3 sider.

Som en sammenfattende vurdering af bogen må det konstateres, at der ikke er tale om et betydeligt teoretisk bidrag, men noget der er ligeså godt — om ikke bedre. Copeland kender teorierne, men er ikke tilfreds med eventuel logisk konsistens. Han vil se, hvad der sker i mekanismen og påtager sig det kæmpearbejde at skille den ad. Mottoet på bogen er da også et citat fra Arkimedes, der taler om størrelser, som »... should not be left wandering about through failure to discuss them ...«. Vi får disskeret betalingsstrømmene i U.S.A. i 1936—42 og ser, *hvordan* forløbet har været. Spørgsmålet om, *hvorfor* det er gået, som det gik, besvares ikke — og det ville vel også være for meget at forlange, men det må være dette sidste problem, man må stille henimod: hvorfor optræder visse sektorer som »bulls« i en periode, som »sheep« i en anden og »bears« i en tredje? Hvor er de strategisk vigtige sektorer, der skal påvirkes af den økonomiske politik? Det må imidlertid understreges, at forløbet må kendes, før forklaringerne kommer — en selvfølge, der ikke altid opfyldes.

Bortset fra den større forståelse af den økonomiske mekanisme, som bogen giver, må det fremhæves, at den må være en uvurderlig vejledning for dem, der beskæftiger sig med tilrettelæggelse af pengestatistik — vor egen hører jo efterhånden snart til de underudviklede.

Wesley Mitchel skal have sagt, at denne nye analysemetode af betalingsstrømmene måske bliver ligeså populær blandt økonomer i den kommende generation som nationalproduktanalysen er det blandt økonomer i denne. Det ville være rimeligt, om denne udvikling fandt sted. Nationalproduktanalysen retter ensidig interessen mod realsiden, mens det nye system kan tilgode-se både penge- og realsiden — et synspunkt der ligger i ligeså nær kontakt med den seneste udvikling som nationalproduktanalysen med 30'ernes problemstilling.

Erik Hoffmeyer.

Richard Goode: The Corporation Income Tax.
 John Wiley & Sons. New York 1951. 242 sider. Pris: \$ 3.

Forfatteren lægger vægten på en behandling af de økonomiske virkninger af aktieselskabs-skatte, medens politiske og navnlig tekniske problemer kun bliver omtalt mere periferisk. Som fremmed savner man en redegørelse for, hvorledes skatterne nærmere bliver beregnet. Det hænger vist sammen med, at beskatningen i U.S.A. er nogenlunde proportional, og beregningen derfor savner det jungleagtige præg af indviklethed, som karakteriserer dansk skatte-lovgivning på dette område. På dette punkt er der godt håb om, at vi vil nå frem til en forenkling.

Det virker overraskende at erfare, at aktieselskabsskatte indbragte mere end personlige indkomstskatte i U.S.A. helt op til 1939 bortset fra et par år under krisen i 30'erne.

Påstanden om, at aktieselskabsbeskatning betyder dobbeltbeskatning, er i og for sig lettere at afvise ud fra amerikanske end ud fra danske regler, fordi man i U.S.A. beskatter ikke-udloddet overskud væsentlig hårdere end overskud, der udloddes som udbytte. Begrundelsen er, at der ellers er mulighed for at opsamle store formuer, uden at den tilsvarende indtægt bliver beskattet.